

LISA PARKINSON, *Separarea, divorțul și familia*, Edit. Alternative, 1993

Editată cu sprijinul reprezentanței UNICEF în România, *Separarea, divorțul și familia* este una dintre lucrările, apărute la Editura Alternative în 1993, ce încearcă să surprindă o problemă de interes social și, mai ales, repercusiunile pe care divorțul le-ar avea asupra familiei și, nu în ultimul rând, asupra societății. Autoarea, Lisa Parkinson, atrage atenția asupra rolului important pe care îl au asistenții sociali — rol minimalizat până în ultima vreme —, aceștia trebuind să fie la dispoziția familiilor încă în stadiul inițial al separării, mai degrabă prospectivi decât doar reactivi. De altfel, întreaga lucrare se concentrează nu atât pe cauzele care duc la inevitabila separare între membrii familiei destrămate, cât pe tehnici și metode ale asistentului social de a interveni, atât înainte dar și după declanșarea acțiunii de divorț, avându-se în vedere și delicata problemă a copiilor și a perspectivelor dezvoltării lor ulterioare. Nu vom accentua însă această problematică a tehnicilor și metodelor, pentru a lăsa deschisă curiozitatea celor interesați de rolul asistentului social, în această problemă spinoasă și foarte complexă, care este divorțul. Acest demers este necesar pentru a evidenția factorii ce determină separarea membrilor unui cuplu, acest fapt fiind, totuși, mai ilustrativ din punct de vedere sociologic.

Lisa Parkinson pornește de la ideea că opinia publică a devenit mai tolerantă față de divorț, ca remediu la o căsnicie eșuată, iar stigmatul social asociat divorțului a mai pălit. Totuși, se menține tendința de a blama unul dintre parteneri pentru disoluția familiei și a-l privi pe celălalt ca pe o victimă, pe baza unei informații limitate și provenind, de obicei, de la o singură parte.

Dintr-o altă perspectivă, sociologii și alți specialiști se referă adesea la schimbarea rolului femeii în societatea de astăzi, dar unii comentatori au arătat că multe aspecte ale vieții femeilor s-au schimbat foarte puțin, în realitate. Pentru a exemplifica se poate pleca de la o serie de presupoziii care sunt adânc înrădăcinate în tradițiile unei societăți patriarhale.

Se presupune, în general, că femeile sunt primele între cei care se ocupă de copii, iar femeile și copiii sunt economic dependenți de bărbați. O relație intimă dintre tată și copil ar putea fi considerată ca mai puțin importantă pentru copil, și de care acesta se poate dispensa, cu condiția ca relația mamă-copil să rămână intactă. Se presupune, adesea, că tații sunt mai puțin devotați decât mamele în îngrijirea copiilor și că e nevoie ca ei să dovedească că au competența unui părinte, în vreme ce competența maternă este presupusă ca existentă dacă nu se dovedește lipsa ei. Când părinții se separă, ruptura dintre ei poate, fi adesea adâncită de credința că, de obicei, părintele „bun” este cel care rămâne cu copiii, iar cel „rău” este cel care părăsește casa.

Una dintre cauzele care contribuie la divorț este pusă în evidență de cercetările lui Gorer (1971) și arată următorul lucru: cuplurile care se căsătoresc astăzi se așteaptă să obțină prin căsătorie, tovarășie și fericire personală, în vreme ce cuplurile din generațiile precedente erau, în general, mulțumite dacă partenerul se comportă satisfăcător ca stăpân al casei sau întreținător de familie. Speranțele ridicate cu privire la fericirea maritală se pot transforma mult mai repede în reproșuri și deziluzii dacă realitatea nu se potrivește cu așteptările.

O altă cauză ce ar putea explica separarea membrilor cuplului ar fi dată de evenimentele paranormative (boală, infirmitate, șomaj). Autoarea consideră, pe baza unei cercetări efectuate de Haskey (1984) că deși incidența divorțurilor descrește în rândul cuplurilor căsătorite de multă vreme, ea continuă să fie ridicată chiar și la bărbații someri în jurul vârstei de 50 ani. O relație causală între șomaj și divorț nu a fost încă dovedită, dar sărăcia și pierderea de statut asociate inevitabil cu șomajul aruncă un stres teribil asupra șomerilor și familiilor lor.

Ca și șomajul, divorțul tinde să fie corelat cu clasa socială, fiind de patru ori mai mare la muncitorii necalificați. Ocupațiile care implică absențe frecvente sau prelungite de acasă (cum ar fi cele legate de armată) implică și ele riscuri ridicate de divorț.

Multe situații ale destrămării familiilor sunt atât de confuze încât este greu de spus sau de știut, dacă schimbările care se caută a se obține sunt realmente dorite, și cit de multe dintre acestea sunt realiste. De exemplu, un divorț emoțional poate avea loc cu mult înainte ca un cuplu să se separe fizic. Și invers, el poate rămâne incomplet multă vreme după ce divorțul legal a fost terminat. Morley (1982) a sugerat că apropierea și depărtarea emoțională în căsnicie pot fi, în același timp, dorite și temute. Partenerii se pot îndepărta treptat unul de altul, găsind probabil compensație în alte relații sau activități.

O altă idee interesantă ce se desprinde din această lucrare ar fi următoarea: în trecut se considera că, de dragul copiilor, cuplurile din căsătorii nereușite trebuie să rămână împreună în vreme ce în prezent, multă lume crede că este mai bine pentru copii dacă părinții se despart, în loc să-i supună unui permanent conflict în familie. Un studiu făcut, de Wallerstein și Kelly (1980) a demonstrat că, deși divorțul a făcut bine multor adulți, copiii nu au avut parte de avantaje comparabile. Un număr semnificativ au avut sănătatea psihică serios afectată. Wallerstein se aștepta ca, în general, copiii să aibă un sentiment de ușurare direct proporțional cu nivelul conflictului dintre părinții lor. Nu a rezultat deloc așa ceva. La șocul dispariției unuia dintre părinți se adaugă suferința provocată de diminuarea grijii și atenției părintelui care a rămas (preocupat de a procura siguranța și sprijinul de care au nevoie).

Ca o concluzie a celor prezentate, vom face referire la cercetarea efectuată de Holmes (1967) care a dezvoltat o scală a evenimentelor stresante, cerându-le subiecților (400) să ordoneze diferite evenimente din viață, în funcție de gradul de schimbare a vieții pe care l-au implicat. Divorțul s-a situat al doilea ca eveniment de transformare a vieții personale după moartea unui soț (1), având un scor mai mare chiar decât arestarea, pierderea slujbei, pensionarea, graviditatea sau moartea unui prieten apropiat. Ratele internării în spitale de psihiatric sunt mult mai mari pentru cei divorțați sau separați, decât pentru cei căsătoriți sau necăsătoriți. Același lucru se întâmplă și în cazul sinuciderilor — Morgan (1979). Femeile divorțate reclamă o mult mai ridicată incidență a bolilor depresive în special în perioada separării — Chester (1971).

Separarea, divorțul și familia are meritul — așa cum evidențiază Janet Walker, președinta Asociației pentru Terapie Familiei — de a explora și discuta posibilitățile efectuării unei munci sociale eficiente cu familiile destrămate, de către un practician care are deja o contribuție majoră la dezvoltarea serviciilor de conciliere din Marea Britanie.

Cristian Ciupercă

— student —

DAVID M. COOPER ȘI DAVID BALI, *Abuzul asupra copilului*, București, Edit. Alternative, 1993, seria ASISTENȚA SOCIALĂ.

Încă din anii 1960, când a fost pentru prima oară identificat ca o problemă socială „modernă” — deoarece s-a observat că, începând cu anii '60 numărul abuzurilor asupra copiilor a crescut — s-a scris foarte mult despre abuzul asupra copiilor (despre răniri, ucideri, abuz sexual ș.a.). Mulți scriitori de specialitate au căutat să izoleze natura și cauzele abuzului și metodele specifice de prevenire și tratare a acestuia, ocupându-se mai puțin, de rolul specific al asistenților sociali și al autorităților locale în această problemă. Asistenții sociali au fost de multe ori criticați în anchete oficiale de moartea unor copii aflați în ocrotirea sau supravegherea lor, ajungând astfel să se simtă vinovați, dar în același timp dornici de a găsi soluții la problemele dificile cu care se confruntă.

Lipsind un ghid practic pentru cei care se confruntă în munca lor de asistenți sociali cu problema abuzului asupra copiilor, David M. Cooper și David Bali și-au propus să ofere un astfel de îndrumar. Neavând pretenția ca cititorii să-l considere un ghid perfect, el nu dă răspunsuri facile, nici metode precise sau detaliate, dar constituie un punct de plecare prin sfaturile oferite, orientând acțiunea pe un anumit făgaș.

Temele abordate în această lucrare — definiții ale problemei respective, trăsăturile principale ale lucrătorilor din acest domeniu, anxietățile și nevoile asistenților sociali, evaluarea și asumarea riscului, rolul de investigatori și de terapeuți ai asistenților și metodele de prevenire și tratare a abuzului asupra copiilor — sunt bine structurate și bogate în informații.

O definiție mai largă a abuzului asupra copilului a ridicat, în mod constant, probleme serioase atât de ordin practic, cât și de ordin moral pentru toți asistenții implicați în do-